

2.8 APPENDIX

PŘEHLED ZÁKLADNÍCH FUNKCÍ MODÁLNÍCH SLOVES

(Jarmila Tárníková: Modalita v angličtině I+II, Olomouc 1986)

"He that will not when he may, when he will he shall have nay!"
 "Ten kdo nechce, když může, až bude chtít, nebude mít nic."

Modální slovesa jsou výrazným prostředkem jazykového ztvárnění diplomacie mezilidských vztahů, o čemž svědčí mimo jiné i fakt, že se této oblasti nevyhne ani lidská tvořivost (viz výše).

CAN

- SCHOPNOST (ABILITY)

- mentální síla (*I can remember it*)
- fyzická síla (*I can carry heavy loads*)
- kombinace obou (*We woosters can keep the stiff upper lip*)
- dovednost (*I can sing O sharp*)
- znalosti (*I can speak English*)

- MOŽNOST (POSSIBILITY) ve srovnání s možnostmi vyjádřenou MAY

- teoretická
The road can be blocked (=it is possible for the road to be blocked).
- The road may be blocked (=it is possible that the road IS blocked).*

- možnost vázaná na podmínky:

He says he's going to grow a beard as soon as possible.

- NAHODILOST (CONTINGENCY)

podle možné parafráze s adverbium "sometimes"

The night can be very long (=sometimes the night is very long).

- ŽÁDCST (REQUEST)

- při nadřazenosti mluvčího
Can you describe the occasion for us?
- také příkaz (COMMAND)
You can leave now, thank you very much.

- NÁVRH (SUGGESTION) či NABÍDKA (OFFER)

*Go along by the river x She shook her head so that the bob flew, then settled.
 "Dad says I mustn't."
 "Well then - we could go the other way along the river, round Pilicock."*

- HROZBA (THREAT)

*I can get down to the walley, find a telephone, get through to the police,
 to the army, to some authority in charge.*
 (V kontextu šlo o záchranu člověka - tedy nabídku k pomoci. Kdyby však byl
 adresátem např. dopadený zloděj), může stejná výpověď vyznít jako hrozba.

- IRONICKÁ NEPŘÍMÁ SDĚLENÍ

(You can tell him yourself if you're so anxious).

- SVOLENÍ (PERMISSION) - dříve jen MAY

- CAN - méně formální

*You can come every holiday, and at week-ends and bring a party of your
 friends (you are allowed to).
 Babies in arms can travel free.
 The dog can stay in the kitchen.*

He can (=dovolují mu) call me what he likes.

udílení svolení (*You can go to the cinema.*) může být omezeno podmínkami, např. *get me out of this jam and you can come and wake me up in the night and talk about girls if you want (if you get ... you CAN) zjišťovací (Can I go to the cinema?)*

žádost o svolení, formální zjišťování, zda je svolení uděleno

Can I sit with you? Can we call you Sue? Can David get up today? (=žádost nebo zjištění, zda mu bylo povoleno)

Can you have a friend to keep you company?

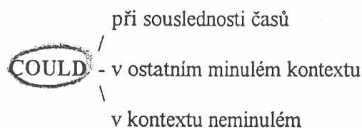
Sloveso CAN se podílí na vyjadřování obou vrstev vlastní modalit. Komponenty, které jsme uvedli, spadají do vrstvy modalit VOLUNTATIVNÍ (Mpi). Do modalit EPISTEMICKÉ zasahuje sloveso CAN svou negovanou formou CAN'T (*He can't be thirty - It is necessarily the case that he is NOT thirty.*) ==> vytváří se tak záporná paralela ke slovesu MUST (*he must be thirty*), neboť slovesu MUST ve významu logické jistoty či nutnosti záporná forma chybí. Tím se dostáváme do oblasti NUTNOSTI.

- WILLINGNESS (ochota)

Can we do anything for you? Can I help you?

- Opatrná žádost - negovaný dotaz.

Can't I come and see you, Daddy?

a) při souslednosti časů (back - shifting, reported speech)

Tato funkce je označována jako preterit shody (=preterite of concord) po slovesech DICENDI (say) a COGITANDI (think) hlavní věty. Pokud jsou tato slovesa ve tvaru minulém, dochází ve větě vedlejší k posunu slovesného času: *I can go there - He said he could go there.*

b) v ostatním minulém kontextu:

1. **SCHOPNOST** - pokud se projeví ==>be able to
 - pokud je stálá ==>COULD
 - slovesa percepce

She was stupid and could see only one thing at a time.

Yet I could feel that he was going through the most important time of his life.

The silence was so complete that they could hear the fetch and hiss of Peggy's breathing.

2. **MOŽNOST V MINULOSTI**

- ◆ - podpořena často adverbium "possibly"
 - He ran about complaining in every quarter in which help could possibly lie.*
- možnost (S - human)
 - I considered it more important than any work I could possibly have done.*
- anything could hurt them
 - Somewhere deep within her eyes, a light shone which could reassure him for ever.*
- ◆ - Retrospektivní představa směřující do minulosti - její hypotetičnost zesílena použitím COULD HAVE

It could have been - a bird out of season, dropping bright - feathered on any shoulder. - It could have been a dwarf ... I was prepared.

APPENDIX

We could have spent our lives on our knees. And no one would have heard of us.

He could have been a sane man pretending to be mad or a mad man pretending to be sane.

představa vázaná na určitou podmínku (if-clause)

She could have been a baby herself, if she really wanted to know what it was like.

představa vázaná na přání (wish)

It was long long since she had been in the south.

She could have wished that the driver would last for ever.

nevyužitá možnost může vyznít jako výčitka (reproach)

You could have told me this morning.

představa o minulé možnosti může být koncipována i jako otázka **ZJIŠŤOVACÍ (A)** či **ŘEČNICKÁ (B)**.

A) *Could there have been an otherwise, an alternative?*

Who was to tell her, who was to know?

Could there be any brain cells left at that rate when one was over eighty?

B) *How could he throw his arms round you when he must have thought you hated him so?*

☞ neminulý = přítomný či budoucí kontext

1. MOŽNOST (oslabená, tentativní)

They could be the army. (= menší míra možnosti realizace děje)

We could play questions. ==> opatrné zjišťování možnosti

We could marry in secret. realizace děje vyznívající jako návrh (suggestion)

Návrh může být vázán podmínkami:

If Simon walks in the middle of us, then we could talk over his head.

Hypotetická možnost je zvýrazněna **PŘAČÍMI VĚTAMI**

I wish I could think you liked having me here.

2. SVOLENÍ (opatrně zjišťované)

Could I have a word with you?

Could I have speak to you, Counsil Antonia?

3. ŽÁDOST

Could you put the lamps beside me, Nigel?

Could you come tomorrow?

oznámka: Při nadřazenosti adresáta signalizují výpovědi s **could** - podobně jako se slovesy **might** - **would** - opatrnost, úctu, zdvořilost apod. V angličtině se tyto výrazy označují jako "**softeners**" a ve "zjemňování" výpovědi se dá pokračovat užitím negovaných tvarů uvedených sloves. *Couldn't I have a plate of chips first, just to give me strength to carry one, eh?*

Velkou část výskytu slovesa **COULD** tvoří **negativní příklady** typu: *When I learnt that I couldn't have a child, he was wonderful to me.*

Konstrukce **COULD NOT HELP** -ing - **could not help but, could not but** - spadají již do oblasti **modality nutnosti**, neboť označují **nevyhnutelnost**.

I could not help walking the streets round the house, in the hope of seeing her by accident.

We could not but agree.

When the car drew up with Luise and my father in it, one could not help but be moved.

MAY převzalo část dřívějších konjunktivních funkcí (*Long may you live and enjoy it!*)

1. PERMISSION (svolení - tradičně nejfrekventovanější funkce - nyní již jen málo. V mnoha případech may nahrazeno can.
- zdvořilostní formule - *May I congratulate you? - May I suggest?*

2. MOŽNOST patří do vrstvy modalit epistémické CAN, x MAY.
"The committee may also remember", said George, "that they CAN terminate the connexion at a month's notice (=Je možné, že si výbor pamatuje, že může).

formální znaky možností modalit:

neživotné subjekty (např. "anticipatory it")

It may be difficult perhaps to find the other person who will regard them so highly.

It may surprise you to know that I've been happier with Daphne than I've ever been in my life.

lidský subjekt nebývá specifikován

One may develop through many stages before becoming stabilized, and in such a case you may transform a woman by struggling.

duševní procesy

She may think you too mad and dangerous (Je možné, že si myslí...). He may decide not to marry Sophie.

děje nezávislé na vůli konatele

He may weaken early - he's not as young as he was - and on the other hand, he may carry on into the small hours.

MAY

- I have the choice I may want to do something useful in a wider field, said George, and for that, I must be in with Eden - George laughed. Then he said: "I may even want to get married."

MIGHT - minulá forma slovesa MAY, která pozbyla minulý význam (na rozdíl od "could" a minulost signalizuje pouze v závislých větách).

při souslednosti časů (a)

MIGHT - v ostatním minulém kontextu (b)

v neminulém kontextu (c)

a) stejné významy jako "may"

She said she might be pregnant (possibility).

He asked whether he might open the window (permission).

I thought I might read to you (suggestion)

b) ostatní minulý kontext

"might have" vyjadřuje většinou nereálnou, nevyužitou možnost,

Death, which might have imposed a merciful silence upon this dialogue, had not done so. You didn't stop him when he might have been stopped.

signalizuje retrospektivní představu. *It was a well-laden tray. There was a coffee-pot on it ... Under that cover there might be eggs, there might be bacon, there might be sausages. In her wildest imaginings of what her father might do it had never occurred to her to conceive that he might try to separate her from Elizabeth.*

APPENDIX

c) neminulý kontext

CAN==>MAY==>COULD==>MIGHT - ubývající stupeň jistoty

"There may be enough to live on", I suggested. "He might retire when 90 and live - for his plays and things - on a grandiose scale. Or he might take another job."

MAY - possibility

MIGHT - doubted possibility

Subjekt většinou neživotný nebo obecný: *Years might mean anything. She lifts the telephone as one might light a candle in a church, without belief, and yet obeying a need for ritual.*

Možnost může být vázána na podmínky: *If you pay a few visits, someone might give you an idea. Sophie might have been a better actress if she hadn't been so confoundedly well-off.*

Přípouštěná možnost: *Though these words are not quoted by Major Ellis, they might well be.*

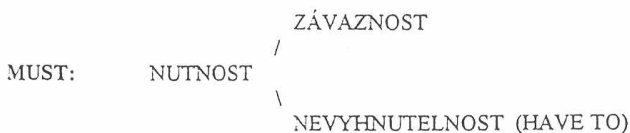
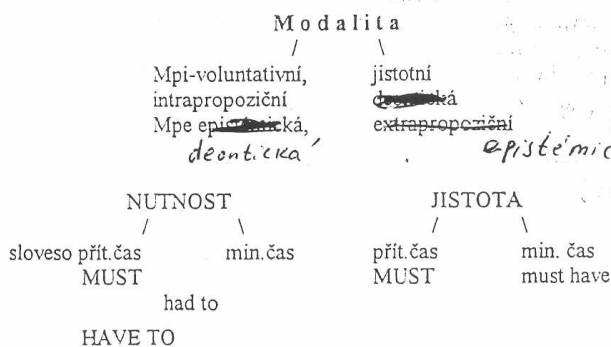
S obecným subjektem: vyznívá MIGHT jako představa: *You might walk miles and miles through the forest without meeting a soul.*

opatrný návrh: *We might meet again.*

ironické doporučení: *There is just one thing else you might tell us, Mr. Exell.*

Zdvůřilejší žádost o svolení: *Might I ask you when you'll be back?*

MUST je sloveso, v jehož pozadí je vždycky mluvčí - buď jako zdroj modality nebo alespoň jako osoba, která se s nazonačenou modalitou zotožňuje.

ZÁVAZNOST - podmět bývá v 1. a 2. osobě, neboť tím je umožněn přímý, adresný apel původce modality k nutnosti realizovat určitý děj.

1. I must be getting back now.
2. Well, I must have somebody.
3. It's a long journey. I must go.
4. (Here, old chap, you can't go to Pierre.) I must. I want my ten sous.
5. Annie, I must buy you a new jumper, remind me.
6. I must go back to the past.
7. Those footsteps, I must mention, were of solid sturdy, shoe-number-eleven type.
8. I must begin at the beginning.
9. The triumph of good. I am in love with the words. I must say them again (=I want to say them again).
10. But I think he'll come. I must see him (=want, desire, long..)
11. I must ask you to consider his endeavour in the light of all the connected evidence.
12. I must say they have been very foolish.
13. I must say, you're more tolerant than most of us would be.
14. Well, I must say... didn't know I had a sister like you.
15. I must apologize for leaving you so abruptly.

Povinnost či závaznost vyplývá především z vnitřního přesvědčení, zdůrazněna vlastní motivace na realizaci děje.

Důvod závaznosti může být uveden (viz 3,4)

Někdy může být závaznost motivována adresátem sdělení (6,7,8), jindy silnou vnitřní potřebou (9,10)

Reprezentuje-li mluvčí určitou společenskou autoritu (např. soudce), rozdíl mezi subjektivní autoritou se stírá (viz 11)

MUST může mít někdy i pouhý fatický charakter (navozuje, příp. udržuje konverzaci (12,13,14)

vyjádření úcty, úslužnosti (15)

1. You must visit your parents soon - Oh yes, I must.
Oh yes, I will.
2. Really, Mr. Stancey, you must understand that it is of no practical use to visit such a young child, she will settle much more happily if she doesn't see you.
3. David, you must forgive him too. Can you? It's terribly important.
4. Will you write to Uncle Adrian? - Yes! They want me to nod and let them get on with it. - Then you must nod. One must not judge. One must nod.
5. You must treat me gently when I'm in one of my moods.
6. You must accept my present frivolity, David. I'm resting... Meanwhile you must let me drone a bit.